

TOPLULUKLAR DANIŞMA KONSEYİ'NİN PERFORMANSI VE ETKİSİ

2015-2016

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission in Kosovo

TOPLULUKLAR
DANIŞMA
KONSEYI'NIN
PERFORMANSI
VE ETKİSİ

2015-2016

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	Error! Bookmark not defined.
YÜRÜTME ÖZETİ	Error! Bookmark not defined.
1. GİRİŞ	6
1.1 Metodoloji	6
2. YASAL ÇERÇEVE	7
3. KOMPOZİSYON	7
4. TDK ÇALIŞMALARININ PERFORMANSI VE ETKİSİ	9
4.1 Topluluklarla iletişim.....	9
4.1.1 TDK ve üyelerinin farkındalık seviyeleri.....	9
4.1.2 TDK çalışmalarının değerlendirilmesi	11
4.2 Topluluklar ve Kosova kurumları arasında bir bağlantı olarak TDK.....	12
4.2.1 TDK'ya sürekli üye olan kurumlar	12
4.2.2 Kurumlar, TDK tavsiyelerine nasıl tepki verir	13
4.3 Yasama ve politika girişimlerine yorum yapma	14
4.4 TDK'nın işleyişini, gücünü ve etkisini arttırmaya yönelik engeller	15
4.4.1 TDK'daki topluluk temsilcilerinin görüşleri.....	15
4.4.2 TDK'daki kurumları temsil eden daimi üyelerin görüşleri.....	16
5. SONUÇLAR	17
6. TAVSİYELER	18
Ek 1. Kurumlara gönderilen tavsiyeler	19

KISALTMALAR LİSTESİ

KM	Kosova Meclisi
TK	Topluluklar Komitesi
TDK	Topluluklar Danışma Konseyi
TOT	Topluluk Derneği / Organizasyonu Temsilciliği
TGDHÇK	Toplulukların ve Geri Dönüş Hak ve Çıkarları Komitesi
TGDB	Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı
TİO	Topluluk İşleri Ofisi
AGİT	Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
KRT	Kosova Radyo Televizyonu

YÜRÜTME ÖZETİ

Topluluklara Yönelik Danışma Konseyi, topluluklar ve kurumlar arasında düzenli olarak alışveriş yapmak için bir forum sağlamak üzere Başkan'ın yetkisi altında kurulmuş bir organdır. Toplulukların ve üyelerinin, mevzuata, kamu politikalarına ve onlarla özel önemde olan programlara ilişkin görüşlerinin kurumlar tarafından dile getirildiğini ve dikkate alındığını garanti altına almak için hayati önem taşımaktadır.

Bu raporun ana amacı, Topluluklar Danışma Konseyinin, çalışmalarını ve temel işlevlerini düzenleyen yasal çerçeve ile bu mekanizmanın olabilmesi için üstesinden gelmesi gereken tüm eksiklikleri veya engelleri belirlemek ve vurgulamakla yükümlü olduğunu değerlendirmektir. Toplulukların karar alma sürecine katılımlarını arttırmada daha etkilidir. Topluluklar Danışma Konseyinin iki temel rolünün kısa bir değerlendirmesini sunar: Topluluklar ve Kosova kurumları arasında bağlantı kurulması; Taslak yasamayı ve politikayı hükümet tarafından onaylanmadan önce gözden geçirmek ve toplulukların görüşlerinin dikkate alınmasını sağlamak. Rapor, TDK'nın iki yapısının (Ağustos 2014 – Eylül 2016 ve Eylül 2016 – Eylül 2018) görevlerinin bir bölümünü kapsayan Ocak 2015 – Aralık 2016 dönemi için rolünün bu iki yönünü değerlendiriyor.

Raporda, raporlama döneminde ilerlemenin çeşitli konularda yapıldığı belirtiliyor. Özellikle, rapor, TDK üyelerinin düzenli TDK toplantılarına katılımı, TDK üyeleri ve TDK Sekreterliği arasındaki iletişimin yanı sıra özellikle Başkanlık Ofisi ile kurumlar arası iletişimde ilerlemeleri ve TDK üyeleri arasında bilgi paylaşımını göstermektedir. Bununla birlikte, TDK ve üyelerinin temsil ettiği topluluklar arasındaki bağlantılar bağlamında, bu araştırmanın bulguları, belediye düzeyindeki topluluk temsilcileri arasındaki farkındalık düzeylerinin genellikle düşük olduğunu gösterir. Bu düşük farkındalık seviyeleri, TDK tarafından yeterli düzeyde destek bulunmadığını ve toplulukların mevzuata, kamu politikalarına ve topluluklarla alâkalı programlara düzenli olarak danışılmadığını gösteriyor. TDK ve Kosova kurumları arasındaki bağlantıyı değerlendirmek açısından, TDK'ya daimi üyeliği bulunan kurumları temsil eden üyelerin atanması ve katılımıyla ilgili konular, TDK'nın bu kurumlarda farkındalığını ve etkisini etkiler. TDK, raporlama döneminde düzenli olarak bir araya geldi, alınan yasa taslağının çoğunu gözden geçirdi ve toplulukların haklarıyla ilgili 18 merkezi ve belediye kurumuna tavsiyeler gönderdi. Bununla birlikte, araştırma verileri, bu zaman dilimindeki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, AGİT, TDK'ya, bu önemli merkezi düzey mekanizmasının farkındalık düzeylerinin artırılması ve TDK'nın etkisinin güçlendirilmesi için, topluluklarla düzenli ve geniş kapsamlı yardım ve danışma faaliyetleri yürütmesi için çağrıda bulunur; TDK Sekreterliği, özellikle TDK üyelerine, mevzuat tasarısı üzerinde yorum yapma temel yükümlülüğünü üstlenmek için gerekli kapasitenin oluşturulmasını sağlamak; ve TDK bütçesinin tüm görevleri yerine getirmek için yeterli olduğundan emin olmak için Başkanlık Ofisi'ne başvurur.

Üstelik AGİT, kurumları, TDK tarafından zamanında yanıtlanan tavsiyeler üzerine yasal yükümlülüklerini yerine getirmeye çağırıyor. Ayrıca, AGİT, TDKda daimi üyeliğe sahip kurumlara düzenli olarak TDK toplantılarına katılan temsilcileri atamaları ve TDK ile kendi kurumları arasında güçlü bir bağ oluşturmalarını talep etmektedir. AGİT, karşı karşıya olduğu zorluklarla mücadelede TDK'ya destek vermeye ve ayrıca üyelerinin raporda ana hatlarıyla belirtilen belirli konulardaki kapasitelerini artırmaya kararlı olmaya devam edecektir.¹

¹ 2014 -2017 boyunca, AGİT, dillerin kullanımı, karar alma sürecine katılım, yasal taslak hazırlama becerileri gibi konularda merkezi ve yerel düzeydeki kurumlarla ortaklaşa yürütülen çeşitli yuvarlak masa ve toplantılarla TDK'ya destekledi. 2017'de AGİT, TDK'ya, toplulukların temsilciliği için yerel mekanizmalar arasındaki iletişimi ve işbirliğinde tespit edilen eksiklikleri ve boşlukları ele alan iki toplantı düzenlenmesi için TDK'ya, destekledi. Bu toplantılardan elde edilen öneriler, belediye sorunlarının TDK'ya sevkini iyileştirmek ve savunuculuğu güçlendirmek için somut teklifler sundu.

1. GİRİŞ

Topluluklar Danışma Konseyi (TDK), topluluklar ve Kosova hükümeti ve ilgili kurumlar arasında önemli bir bağ görevi yapmak için 2008'de yaratılan (ancak 2009'da faaliyete geçtiği) merkezi bir düzenektir. Başta Kosova'daki Arnavut olmayan tüm toplulukların üyeleri / temsilcileri olmak üzere topluluklar için özel önem arz eden konuları ele alan bir yetkili olan seçilmiş merkezi düzeydeki kurumların temsilcilerinden oluşur. Bu nedenle, AGİT Kosova Misyonu, TDK'nın kuruluşundan bu yana (özellikle genel kurul toplantılarına ve çalışma grubu toplantılarına katılarak) TDK çalışmalarını düzenli olarak izlemektedir.

Bu raporun ana amacı, TDK'nın çalışmalarını ve temel işlevlerini düzenleyen yasal çerçeveye uyumunu değerlendirmek ve bu mekanizmanın daha etkili olabilmesi için üstesinden gelmesi gereken tüm eksiklikleri veya engelleri belirlemek ve vurgulamak, toplulukların karar alma sürecine katılımlarını arttırmaktır. Bu rapor, 1 Ocak 2015 – 31 Aralık 2016 arasındaki TDK'nın yapısını, performansını ve etkisini değerlendirir. Bu raporlama dönemi, TDK'nın iki kompozisyonunu kapsar: Ağustos 2014 – Eylül 2016 ve Eylül 2016 – Eylül 2018.² (Ocak 2015 – Eylül 2016) raporlama dönemi, TDK'nın önceki kompozisyonunu ve 2016 yılının son çeyreğinde mevcut kompozisyonu değerlendirir.

Değerlendirme, Anayasa'da açıkça belirtilen iki fonksiyona odaklanmaktadır: Birincisi, topluluklar ve Kosova kurumları arasındaki bağlantıyı sağlamak için (bu raporda, TDK ve temsil ettiği topluluklar arasındaki ve TDK ve Kosova kurumları arasındaki iletişim düzeyi açısından değerlendirilecek); ikincisi, taslak mevzuat ve politikayı hükümetçe onaylanmadan önce gözden geçirmek ve toplulukların görüşlerinin dikkate alınmasını sağlamak³.

1.1 Metodoloji

Bu değerlendirme için elde edilen veriler, mevcut ve eski TDK⁴ üyeleri ile nitelikli anketler ve Mayıs ve Haziran 2017'de yapılan TDK Sekreterliği temsilcileri tarafından elde edilmiştir. Araştırma ekibi ayrıca, Cumhurbaşkanlığı Ofisi'nde akredite olan Topluluk Organizasyonu Temsilciliğinin dokuz temsilcisini (TOT)⁵ ve eski ve mevcut TDK başkanları, TDK'da daimi üyeliği bulunan kurumların temsilcileri gibi kilit TDK paydaşları ile röportaj yaptı. Mayıs ve Haziran 2017'de⁶ Toplulukların ve Geri Dönüşün Hak ve Çıkarları Komitesi⁷ Başkanı ile de görüşüldü. Sayısal azınlıktaki toplulukların Topluluklar Komite'lerinde sahip oldukları temsilciler ve bu temsilcilerden edinilen bilgilerle birlikte 34 belediyede Mayıs 2017'de AGİT ekipleri ek bir anket doldurdu.⁸ Raporlama döneminde TDK

² Toplulukların ve Kosova'daki Üyelerinin Hakları ve Korunması Hakkında Yasanın 12.8 maddesine göre, TDK üyeleri, iki yıllık bir süre için atanır, bkz. Not 9

³ Anayasanın 60. Maddesi, TDK'nın görev süresini şu şekilde açıklamaktadır: "(1) Topluluklar ve Kosova Hükümeti arasında düzenli değişim için bir mekanizma sağlanması; (2) Topluluklara Hükümet tarafından hazırlanabilecek yasal veya politika girişimleri hakkında erken bir aşamada yorum yapma, bu tür girişimlerde bulunma ve görüşlerini ilgili projelere ve programlara dahil etmeyi isteme fırsatı; (3) yasaya uygun olarak sağlanan diğer görev ve yetkilere sahiptir".

⁴ TDK'de temsil edilen her bir topluluğa ve her iki kompozisyon için de başkanlar. (Ağustos 2014 - Eylül 2016 ve Eylül 2016 - Eylül 2018).

⁵ Onaylanmış bir Topluluk Temsilciliği Örgütü (TTÖ) olmak için, bir sivil toplum derneği veya kuruluşu (STK), TDK Statüsü'nün 7. maddesinde belirtilen gereklilikleri yerine getirmelidir (bkz. Not 10), bunun tek bir topluluğu temsil ettiğini (veya ortak bir temsilcilikte bir topluluk koalisyonu), geçerli yasalar uyarınca kayıtlı bir STK'dır ve temsil etmeye çalıştığı topluluğun yararına bir eserin kayıtlarını gösterebilir. Röportaj yapılacak akredite (TTÖ) listesi, TDK Sekreterliği ile istişarede bulunulduğu gibi AGİT saha ekipleriyle de kontrol edildi. Bu raporun amacı doğrultusunda, AGİT toplum başına bir TTÖ ile görüşüldü.

⁶ Eski veya mevcut TDK kompozisyonları için Kosova Aşkali topluluğunu temsil eden herhangi bir akredite edilmiş topluluk temsilcisi birliği / kuruluş mevcut değildi. Buna ek olarak, Kosova Hırvat toplumunu temsil eden sadece iki örgütün temsilcileri, kapasiteleri bakımından TDK temsilcileri olarak görüşülmüş ve bu nedenle veri toplama bu yönüne dahil edilmemiştir.

⁷ Toplulukların ve Geri Dönüşün Hak ve Çıkarları Komitesi, Kosova Meclisi'ndeki daimi bir komitedir. Rolü, toplulukların haklarının ve çıkarlarının Anayasa'nın 78. maddesinde belirtilen şekilde Meclis tarafından yeterince ele alınmasını sağlamaktır (bkz. Not 8).

⁸ Topluluklar komiteleri, belediye politikaları ve eylemleri hakkındaki tavsiyelerin gözden geçirilmesi ve sunulması yoluyla toplulukların hak ve çıkarlarına saygı gösterilmesini sağlamakla görevlendirilen belediye mekanizmalarıdır. TD'ler öncelikle belediyede yaşayan toplulukların

tavsiyesinin sunulduğu her kurumla temasa geçildi ve Temmuz 2017'de her kurumdaki ilgili kişi ile bir anket yapıldı. Raporlama döneminde TDK'nın çalışmasıyla ilgili ikincil veriler, TDK'nın yıllık raporlarının analizi, ilgili çalışma planları ve diğer TDK yayınları ve raporlarından elde edilmiştir.

2. YASAL ÇERÇEVE

Topluluklar Danışma Konseyi'nin kurulması, Anayasa⁹ ile Toplulukların ve Üyelerinin Haklarının Korunması Hakkında Yasa (bundan böyle Kanun olarak anılacaktır) ile garanti altına alınmıştır.¹⁰ Üyelerini ve TDK'nın işlevlerini aday gösteren topluluk örgütlerinin bileşimi, akreditasyonu hakkında ek ayrıntılar statülerinde bulunabilir.¹¹ TDK için bütçe, Cumhurbaşkanlığı Ofisi'ne dahil edilir ve Statünün 26. Maddesi, TDK'nın bu bütçe ile kapsamı gerektiği belirli işlevlerini özetler.¹² TDK, Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi¹³ ve özellikle Danışma Komitesi'nin Kişilerin Etkili Katılımı Üzerindeki Temsili Yorumunda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, kamu yaşamına katılım hakkı ile ilgili uluslararası çerçevelere uyum açısından değerlendirilebilir Kültürel, Sosyal ve Ekonomik Yaşam ve Kamu İşlerinden Sorumlu Ulusal Azınlıklar'a¹⁴ ve Ayrımcılığa uğramama ve Kamu Hizmetine eşit erişme çerçevesinde Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesinde¹⁵ yer alır. Her iki uluslararası insan hakları belgesi Kosova'da da doğrudan uygulanabilir.¹⁶

3. KOMPOZİSYON

Kanunda belirtilen şartlara göre toplulukları sayısal bir azınlıkta temsil eden 23 üye¹⁷ ve bazı merkezi düzeydeki kurumların temsilcileri olmalıdır (bu kurumlar daha ayrıntılı olarak 4.2 bölümünde yer almaktadır.) TDK'da Kosovalı Arnavut topluluk temsilcileri bulunmamakta. TDK'nın bileşimi, değerlendirilen her iki kompozisyon için bu gerekliliklere uygundur.¹⁸ Her iki kompozisyon için de, tüm topluluk temsilcileri, Kosova Aşkali topluluğunu herhangi bir kompozisyon için temsil eden

---

temsilcilerinden oluşur. Veri toplama amacıyla, belediye ikamet eden az sayıdaki azınlığın en büyük topluluklarını temsil eden dört temsilci görüşülmüştür; Mümkün olan her belediye başına iki kadın ve iki erkek. TDK'nın kompozisyonu Kosova çapında sayısal bir azınlığa ait toplulukları içerdiğinden, TDK'da Kosovalı Arnavut toplum temsilcileri bulunmamaktadır. Bu nedenle, sayısal azınlıkta bir topluluk oluşturdukları belediyelerde bile, bu topluluğun hiçbir TD temsilcisi ile görüşülmüş değildir. Tersine, Kosovalı Sırp ve Kosovalı Türk TD temsilcileri, sayısal çoğunluk içinde toplumu oluşturdukları belediyelerde bile görüşüldüler. Glogovça, Elez Han, Yunik veya Kaçanik'te Arnavut olmayan TD temsilcileri olmadığından, bu dört belediye veri toplama kapsamına girmedi.

⁹ Anayasa, 15 Haziran 2008, Madde 60

¹⁰ Toplulukların ve Kosova'daki Üyelerinin Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Hakkında 03 / K-047 sayılı Kanun, Madde 12, 13 Mart 2008, http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L047_en.pdf (13 Mart 2017 erişildi).

¹¹ Topluluklar için danışma konseyinin tüzüğü'nün onaylanması hakkında kararname, başkanlık kararı No.KKK-001-2012, 18 Nisan 2012

¹² Supra notu 10. Statünün bu Maddesine göre bütçenin kapsayacağı belirli fonksiyonlar şunlardır: a. konsey toplantılarının organizasyonu ve yürütülmesi; b. üyeler için ödenen harçlar; c. iletişim masrafları; d. web sitesi ve web sitesi bakımı; e. TDK'nın çalışmalarını desteklemek için materyal ve belgeler; f. Personel alımı ve muhafaza etmesi; g. Çalışmalar ve anketler yürütmek; h. dış uzman tavsiyesi istemek; i. Konseyin ve üyelerinin kapasitelerinin geliştirilmesi; ve j. TDK'nın çalışmalarını duyurmak.

¹³ Avrupa Konseyi, Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi, Şubat 1995, Madde 15 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c10cf>, (13 Mart 2017 erişildi).

¹⁴ Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi Danışma Komitesi, Ulusal Azınlıklara Sahip Kişilerin Kültürel, Sosyal ve Ekonomik Yaşamda ve Kamu İşlerinden Etkili Katılımına İlişkin Yorum, 27 Şubat 2008, ACFC / 31DOC (2008) 001, para. 107, 109, 110 ve 117.

¹⁵ Birleşmiş Milletler, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, 23 Mart 1976, Madde 2 ve 25. <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>, (13 Mart 2017 erişildi).

¹⁶ Bkz. Anayasa, 15 Haziran 2008, Madde 22, 58.2 ve 123. Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi ve Evrensel İnsan Hakları Beyanname'si de uygulanabilir. Sırasıyla 5 (c) ve 21 (2) Maddeleri, bu sayı ile alâkalı.

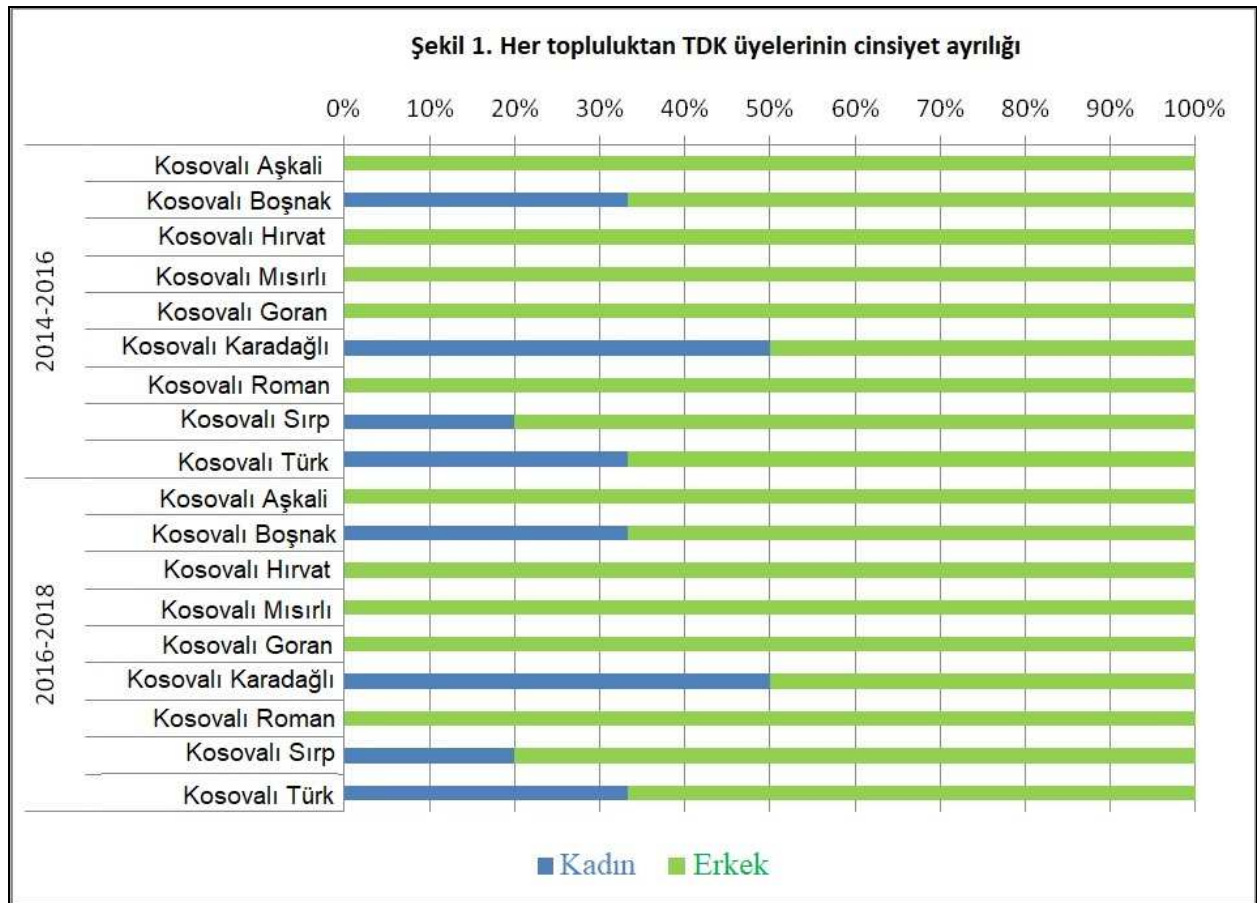
¹⁷ 8 Aralık 2011'de, önceki yasada yer almayan ek iki topluluğa, yani Kosovalı Hırvat ve Kosovalı Karadağ toplulukları dahil olmak üzere, Topluluklar ve Üyelerinin Hakları ve Çıkarlarının Korunması ve Geliştirilmesi Yasası değiştirildi. Topluluk Haklarının Korunması Kanununun 12.6 maddesinde, yukarıdaki not 9. 'Kosovalı Aşkali, Kosovalı Hırvat, Kosovalı Mısırlı, Kosovalı Goran, Kosovalı Karadağ ve Kosovalı Roman toplulukları için iki temsilci, Kosovalı Boşnakları için üç temsilci ve Kosovalı Türk toplulukları ve Kosovalı Sırp topluluğu için beş temsilci bulunuyor. Erişilebilir:

<http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/Law%20on%20amending%20the%20law%20on%20communities.pdf>.

¹⁸ 2014-2016 kompozisyonunda bir Kosovalı Roman üyesi ve bir Kosovalı Aşkali üyesi istifa etti ancak Sekreterlikten alınan bilgilere göre bu üyeler ilgili prosedürlere uygun olarak değiştirildi.

akredite edilmiş kuruluşlar olmadığı için¹⁹, bu topluluğunun temsilcileri hariç olmak üzere, ilgili toplulukta yerel temsilciliklerin akredite olmuş birliklerini atadılar²⁰.

Toplumsal cinsiyet dengesi açısından, kadınların TDK'da temsili, değerlendirilen her iki kompozisyon için de TDK statüsünde öngörülen gerekliliklerin çok altındadır. Statü, TDK'da iki sandalyesi bulunan topluluklarda cinsiyete dayalı temsillerin dengelenmesi ve üç veya beş sandalyesi bulunan topluluklar için cinsiyetin yüzde 40'dan daha az bir temsilciye sahip olmaması gerektiğini belirtti. 2016–2018 kompozisyonunda cinsiyet dengesi hafif bir iyileşme gösterirken, Kosovalı Aşkallı, Kosovalı Mısırlı, Kosovalı Goran ve Kosovalı Roman toplulukları, her iki kompozisyon için de TDK'da tamamen erkekler tarafından temsil edildi.²¹ Ayrıca, Kosovalı Sırp topluluğu ve Kosovalı Hırvat topluluğu için (yalnızca 2014–2016 kompozisyonu için) kadın temsili yetersizdi. Genel olarak kadınlar, 2014–2016 kompozisyonunda yalnızca yüzde 17, 2016–2018 kompozisyonunda ise yüzde 26'yı temsil ediyordu. Her topluluk TDK üyelerinin cinsiyet ayrımı için aşağıdaki şekil 1'e bakın.

Buna ek olarak, TDK Sekreterliği, TDK'nın günlük çalışmalarının işlevselliğini ve düzenlenmesini sağlamaktan sorumlu koordinasyon organı olarak, genel sekreter, iki yasal görevli ve iletişim görevlisi de dâhil dört personel üyesinden oluşur.²² Sekreterlik personeli, Cumhurbaşkanlığı Ofisi bütçesinden ödenen sivil memurlardır. Personel üyeleriyle yapılan görüşmelere göre, TDK Sekreterliği, görevini

¹⁹ Bu davada, temsilciler, Topluluk Haklarının Korunması Kanununun 12.7 maddesinde belirtildiği gibi, doğrudan Cumhurbaşkanlığı tarafından atanan bağımsız adaydır, bkz. Not 9.

²⁰ Topluluk Haklarının Korunması Hakkında Kanunun 12.7 maddesinde belirtildiği gibi, yukarıda belirtilen hususlar 9.

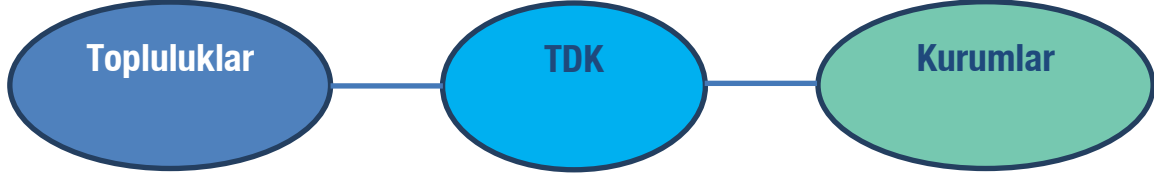
²¹ Statü Madde 6.4.1, yukarıda not 10

²² Genel sekreter kadındır - iki hukuk memuru ve iletişim memuru erkektir.

daha iyi yerine getirebilmek için bir veya iki ilave personel istihdamından büyük fayda sağlayacağını belirttiler.

4. TDK ÇALIŞMALARININ PERFORMANSI VE ETKİSİ

4.1 Topluluklarla iletişim

TDK'nın başlıca rollerinden biri topluluklar ve hükümet arasında bir iletişim kanalı sağlamaktır.²³ Ayrıca, Toplulukların ve Kosova Üyelerinin Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Yasası'nda (Madde 12) ek detaylar verilmektedir, TDK'nın görev süresinin "topluluklar arasında koordinasyon ve istişarede bulunulması için bir forum sağlanması" (12.1b) ve "topluluk endişelerinin farkındalığını artırmak için" (12.1i). Bu nedenle TDK ve ilgili hükümet kurumları arasındaki yalnızca ilişkiyi değil, aynı zamanda bu toplulukların görüşlerini etkili bir şekilde yansıtabilmesi için temsil ettiği topluluklar ve TDK arasındaki ilişkiyi de değerlendirmek önemlidir. Bu bağlamda, sosyal yardım faaliyetleri TDK çalışmalarının önemli bir unsurudur.²⁴

TDK ve topluluklar arasındaki bağlantıları değerlendirmek için AGİT saha ekipleri Kosova'daki 34 belediyede Arnavut olmayan 97 toplum temsilcisi²⁵ ile röportaj yaptı.²⁶ Bu organlar Kosova'daki her belediyede kurulduğundan ve üye sayısı olarak belediyedeki sayısal bir azınlığa sahip olan topluluk üyeleri tarafından bu temsilcilerin aday olarak önerilmesiyle TDK üyeleri seçildi.²⁷ Bu nedenle, katılımcıların belediyedeki toplulukların karşılaştıkları sorunları ve topluluk üyeleriyle kurulmuş bağlantıları iyi anlamaları gerekir.

4.1.1 TDK ve üyelerinin farkındalık seviyeleri

Toplanan veriler, genel olarak belediye düzeyinde TDK'nın çok az farkındalığının olduğunu ortaya koymaktadır. Aşağıdaki grafikte (Şekil 2) görüşülen 97 topluluk temsilcisinin yalnızca üçte biri (33) bu mekanizmanın farkında olduklarını belirtmiştir. Bu sayıdan yalnızca 21 (genel olarak yüzde 22'ye eşittir), TDK'nın Cumhurbaşkanı Ofisi bünyesinde bir danışma organı olduğunu doğru bir şekilde tespit etmiştir. Görüşülen kişilerin üçte ikisi, tüm mekanizmanın ya da rolünün farkında olmadıklarını gösteriyor.

²³ Bu husus Anayasada açıkça belirtilmiştir (madde 60.3.1).

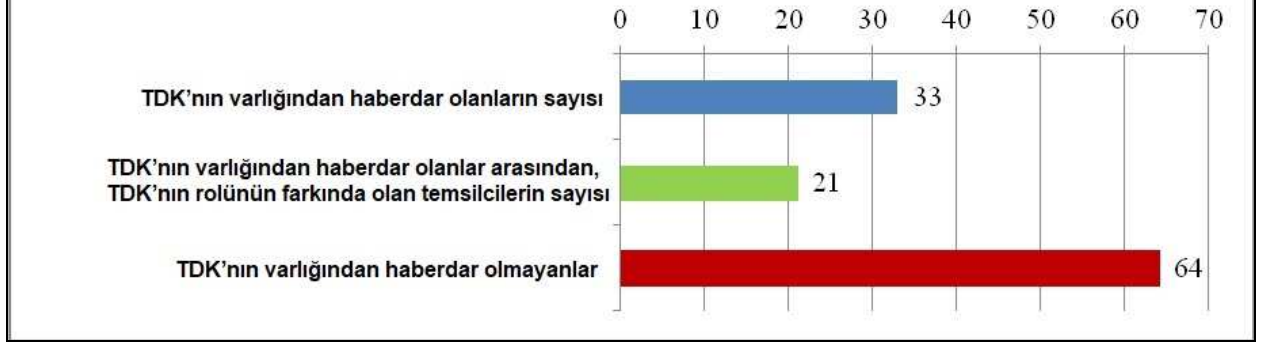
²⁴ TDK Statüsü Madde 13.2.3, TDK Sekreterliğinin sosyal yardım faaliyetlerini desteklemesi ve TDK'nın görünürlüğüne teşvik etmesi gerektiğini göstermektedir, bkz. Yukarıdaki not 10.

²⁵ 13 Kosovalı Aşkali (bir kadın, 12 erkek), 12 Kosovalı Boşnak (dokuz kadın, üç erkek), iki Kosovalı Hırvat (bir kadın, bir erkek), altı Kosovalı Mısırlı (bir kadın, beş erkek), üç Kosovalı Goran (üç kadın) bir Kosovalı Karadağlı (kadın), 24 Kosovalı Roman (hepsi erkek), 26 Kosovalı Sırp (yeddi kadın, 19 erkek) ve 10 Kosova Türkü (bir kadın, dokuz erkek) (toplamda 24 kadın ve 73 erkek).

²⁶ Glogovça, Elez Han, Yunik veya Kaçanik'deki topluluklar komitelerinin Arnavut olmayan temsilcileri bulunmadığından, bu belediyeler veri toplama kapsamına girmedi.

²⁷ Belediyedeki Daimi Komitelerin Kurulması, Oluşumu ve Yeterlilikleri Usulüne Dair Yerel Yönetim İdaresi Bakanlığı İdari Talimatnamesi 03/2014, Madde 10.

Şekil 2. Görüşülen 97 topluluk komitesi temsilcisi arasında TDK'nın farkındalık seviyeleri (mutlak sayılar)

Topluluklar Komitesi temsilcileri

Topluluklar Komitesi temsilcilerinin, TDK'da topluluklarını temsil eden üyenin farkında olup olmadıkları sorulduğunda, farkındalık seviyeleri düşüktü. Sadece 12 TK temsilcisi, 2014–2016 kompozisyonu için temsilcilerini bildiklerini ve 14'ü de 2016–2018 kompozisyonu için temsilcilerini bildiklerini bildirdi. Genel mekanizma veya bireysel TDK temsilcileri ile bildirilen temas seviyeleri daha da düşüktü, raporlama döneminde TDK ile herhangi bir temas kurduğunu rapor eden yalnızca on katılımcı ve TDK'nın herhangi bir mevzuat, kamu politikası ve topluluklarla alakalı programlar hakkındaki görüşleri konusundaki danışmasıyla alakalı yalnızca bir rapor.²⁸ Buna ek olarak, sadece iki katılımcı raporlama döneminde TDK tarafından yürütülen sosyal yardım faaliyetlerinin farkında olduğunu bildirdi. TDK Sekreterliği tarafından sağlanan bilgilere göre dışa açılma ziyaretleri ve yuvarlak masa toplantıları TDK tarafından raporlama döneminde gerçekleştirildi²⁹ ancak mevzuat, kamu politikaları ve toplulukla ilgili programlar hakkındaki konsolide görüşlerini belirlemek amacıyla topluluklarla istişarede bulunmak için herhangi bir çabada bulunmadı.³⁰ Bu nedenle, TDK, topluluk temsilcilerinden topluluklarla ilgili mevzuat, kamu politikası ve programlarla ilgili görüşlerini talep etmede daha aktif olmalı.

Topluluk temsilciliği organizasyonları

TDK temsilcilerinden veri elde etmenin yanı sıra, bu değerlendirme için veri toplama da, Sivil Toplum temsilcileri dernekleri ve Cumhurbaşkanlığı Ofisi tarafından akredite edilen kuruluşların temsilcilerini içermektedir. Görüşülen bu grup katılımcı için, TDK'daki bireysel topluluk temsilcilerinin farkındalık seviyeleri çok daha yüksekti; görüşülen dokuz TOT temsilcisinden sadece bir tanesi, topluluklarını raporlama döneminde işlevsel olan her iki kompozisyon için temsil ettiğini bildiklerini bildirdi. Genel olarak TDK ya da bireysel topluluk temsilcileri ile olan temas seviyeleri benzer şekilde yüksekti, ancak yanıt verenlerin tamamı raporlama döneminde bir çeşit iletişim seviyesi bildirdi. Bununla birlikte, sosyal yardım girişimleri konusunda farkındalık açısından, bu gruptan gelen olumlu yanıtlar benzer şekilde düşüktü ve TDK'nın bu tür faaliyetleri hakkında bilgisini dokuz temsilciden yalnızca birisi

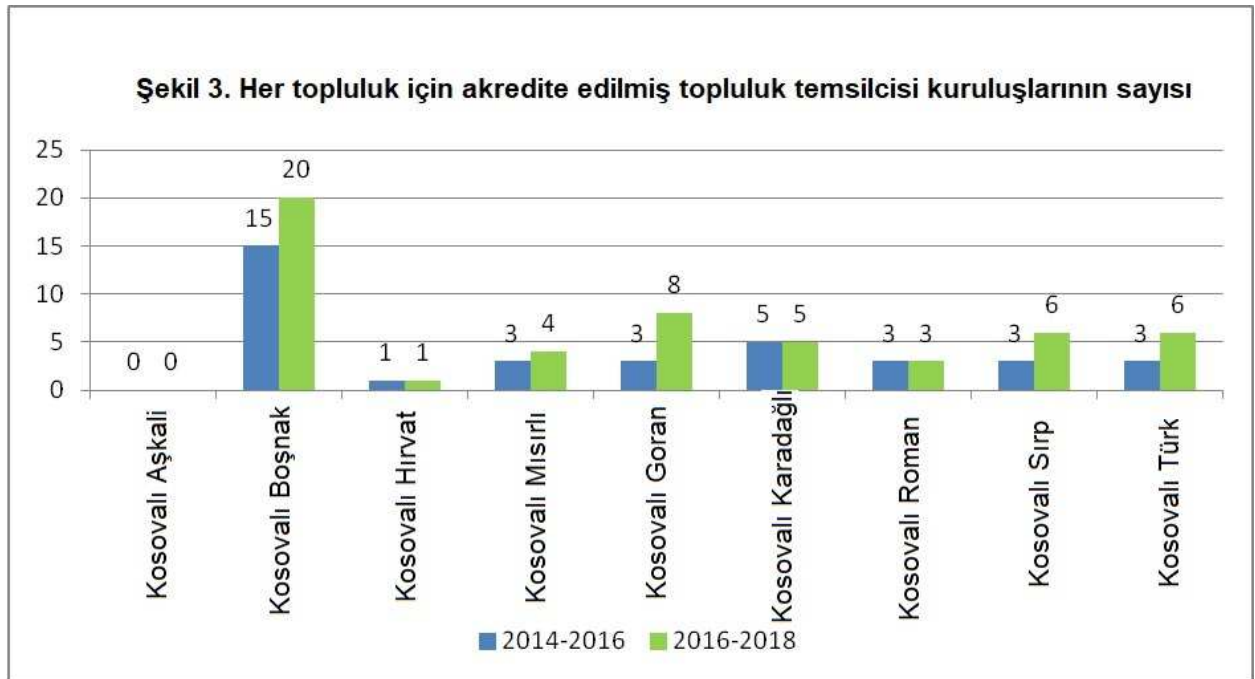
²⁸

²⁹ 2015 ve 2016 yıllarına ait TDK Yıllık Raporlarına göre, TDK, Ekim ve Kasım 2015'te ve Şubat ve Mart 2016'da bireysel toplulukların topluluk temsilcileri ve akredite edilmiş organizasyonlarıyla ve ayrıca yetkili Topluluk Temsilciliği Kuruluşlarının temsilcileri ile bir yuvarlak masa ziyareti gerçekleştirdi.

³⁰ TDK Sekreterliğinden bir temsilci ile 3 Mayıs 2017'de yapılan bir röportaj. Yanıtlayan tarafa göre, TDK, topluluklara mevzuat hakkındaki görüşleri konusunda herhangi bir çaba göstermedi; çünkü katılımcılar toplulukların öncelikle günlük sorunlarını ele almaları gerektiği düşüncesinde mevzuatla alakalı sorunları değil, ayrıca, TDK temsilcileri sahadan geldikleri için, toplulukların görüşlerini mevzuata ilişkin herhangi bir yorum veya tavsiyede yeterince yansıtabilmelidirler.

raporlamakta.³¹ Buna ek olarak, TOT temsilcilerinin hiçbiri mevzuata, kamu politikalarına ve topluluklarla alâkalı programlara ilişkin görüşlere ilişkin olarak TDK tarafından istişarelerde bulunulduğunu bildirmemi.

Genel olarak TDK'nın çok düşük farkındalık seviyeleri, mekanizmanın işleyişi ve etkinliği için geniş kapsamlı bir etkiye sahiptir. Toplulukları temsil eden TDK üyeleri akredite edilmiş topluluk örgütlerinden gelmelidir,³² bu mekanizmanın düşük farkındalığının, akreditasyon arayan ve akredite edilmek isteyen az sayıdaki organizasyona yol açtığı görülür.³³ Nitekim, TDK Sekreterliği tarafından sunulan bilgilere göre, 2014–2016 kompozisyonu için akredite edilmiş organizasyon sayısı 36 iken, 2016–2018 kompozisyonu için 53'tür. Her topluluk için akredite TOT sayısı için aşağıdaki şekil 3'e bakınız.

Böylece, olası TDK üyelerinin havuzu ne kadar küçük olursa, hem üyeler açısından hem de TDK'da temsil etmesi beklenen toplulukların görüşlerini doğru bir şekilde temsil eden üye ülkelere yönelik beceri ve tecrübeye sahip olma mekanizması o kadar sınırlı olur, ama bir TDK üyesi olmanın görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için gereklidir. Buna ek olarak, farklı topluluklardan kadınların az temsil edilmesi, kadın bakış açısının dahil edilmesi ve öncelikle ihtiyaçların tanımlanmasını etkiler ve bu nedenle üyelerin çeşitli topluluklardan kadınların ihtiyaçlarını yeterince temsil edebilmesine ilişkin bir endişedir.

4.1.2 TDK çalışmalarının değerlendirilmesi

Hem TK üyelerinin hem de TOT temsilcilerinin TDK çalışmalarıyla ilgili görüşleri ve özellikle TDK'nın toplulukların Kosova kurumlarıyla karşılaştığı sorunlarını yeterince temsil edip etmediği, çoğunlukla olumsuzdu. TDK'dan haberdar olan az sayıda TD üyesinden beşi (TDK'dan haberdar olanların yüzde 15'ini temsil ediyor), TDK'nın toplulukların karşılaştıkları sorunları temsil etmek için yeterince çalıştığını belirtti. Önemli bir yüzdelik (TDK'dan haberdar olanların yüzde 39'u) TDK'nın topluluk sorunlarını temsil etmek için yeterince çalışmadığını, diğer TK üyelerinin (TDK'dan haberdar

³¹ Kosovalı bir Sırp temsilci, 2016 yılında Priştine'de Ulpiana'da düzenlenen Kosovalı Sırp topluluk üyeleriyle yapılan bir TDK toplantısını hatırladı.

³² Topluluklar Danışma Konseyi Statüsü Madde 5.3, not 10.

³³ Akreditasyon süreci için prosedürler, TDK Statüsü, not 10'da özetlenmiştir.

olanların yüzde 46'sı) tersine, TDK'nın ilgili konuları yükseltmek için hiç çalışmadığını değerlendirdi. TDK'yı olumsuz değerlendirmelerinin sebepleri hakkında daha ayrıntılı bilgi veren TK üyelerinin çoğu (dokuz), TDK'nın mekanizma hakkında bilinirliğini artırmak ve çalışmalarıyla ilgili bilgileri paylaşmak için daha fazlasını yapması gerektiğini belirtti; algı ışın kendisinin olumsuz bir değerlendirmesi olmaktan ziyade bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bir TOT temsilcisi haricindeki herkes, TDK'nın toplulukların Kosova kurumlarıyla karşılaştığı sorunları yükseltme konusundaki çalışmalarının yeterli olmadığını düşünüyordu.³⁴ Bu olumsuz değerlendirme için verilen nedenler arasında, mekanizmanın yürütme yetkilerinin eksikliği ve TDK üyelerinin faaliyet eksikliği idi.

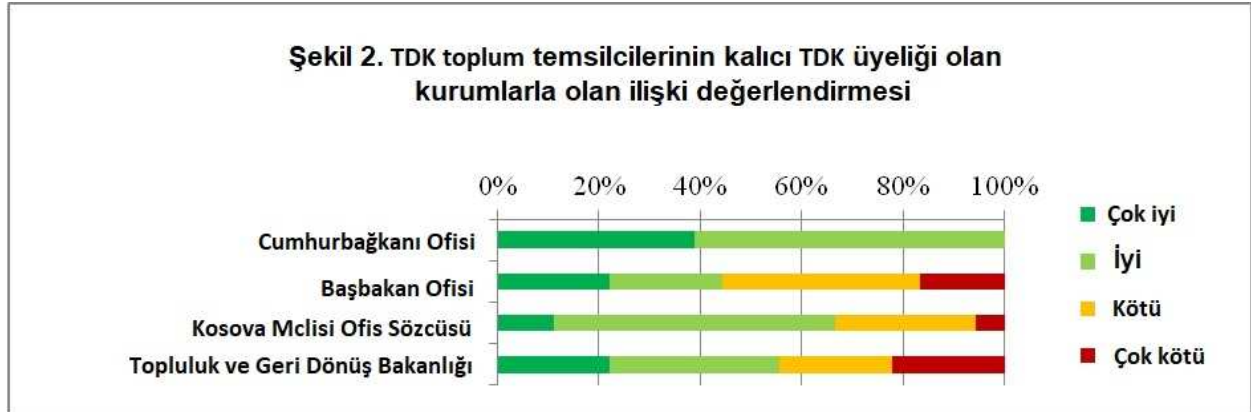
4.2 Topluluklar ve Kosova kurumları arasında bir bağlantı olarak TDK

4.2.1 TDK'ya sürekli üye olan kurumlar

Topluluk temsilcilerine ek olarak, TDK'nın kompozisyonu, TDK'ya daimi üyeliği olan kurumların temsilcilerini de içerir. Bu kurumlar arasında

- Cumhurbaşkanlığı Ofisi,
- Başbakan Ofisi,
- Kosova Meclis Başkanı Ofisi, ve
- Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı.

Bu kurumlar kalıcı bir kıdemli temsilci tayin etmeli ve tüm toplantılara katılmalarını sağlamalıdır.³⁵ TDK Sekreterliğinden alınan bilgilere göre, bu kurumların tamamı, 2016–2018 kompozisyonunda Kosova Meclisi Ofisi hariç olmak üzere TDK toplantılarına katılan sürekli temsilciler olarak üst düzey temsilciler atadı.³⁶ Buna ek olarak, Başbakanlık Ofisi, TDK Sekreterliği tarafından sorunlu olarak nitelendirilen TDK'daki temsilcisi olarak Topluluk İşleri Daire Başkanını atadı.³⁷ Aşağıdaki grafik (Şekil 2), TDK ile TDK'ya sürekli üye olan kurumlar arasındaki ilişki hakkında TDK toplum temsilcilerinin değerlendirmelerini sunmaktadır.

³⁴ Kosova Türk topluluğundan TOT temsilcisi olumlu bir cevap verdi ancak daha fazla bilgi vermedi

³⁵ TDK Statüsü Madde 4.3 ve 4.4'e göre, yukarıdaki not 10.

³⁶ TDK Sekreterliği'ne göre, Kosova Meclisi'ne bir davet gönderildi ancak yanıt alınmadı (3 Mayıs 2017 tarihli TDK Sekreterliği temsilcisi ile yapılan görüşme).

³⁷ Bu atama, TDK Sekreterliği tarafından sorunlu görüldü çünkü TDK ve TİO arasında potansiyel çıkar çatışması var (TİO, sivil toplum kuruluşlarına, akredite edilmiş kuruluşlardan TDK üyelerinin başvurabileceği hibe vermek için önemli bir bütçeye sahip olduğu için) ve bu randevu ile TİO, Başbakanlık Ofisi ile TDK için irtibat noktasıdır. TDK Sekreterliği'nden gelen bilgiye göre, TİO başkanı toplantılara düzenli olarak katılmıyor. Yeterlilikler açısından, TİO da Başbakanlık Ofisi'nde icra yetkileri yürüten bir mekanizma olarak görülürken, TDK bir danışma organıdır.

Hem 2014–2016 hem de 2016–2018³⁸ kompozisyonlarındaki TDK topluluk temsilcilerine göre, TDK'da daimi üyeliğine sahip olan kurumların en olumlu ilişkisi, Cumhurbaşkanlığı Ofisi ile idi. Gerçekten, görüşülen tüm üyeler bu ilişkiyi (bilgi paylaşımı, bilgi taleplerine yanıt verme, TDK önerilerine yanıt verme vb.) pozitif olarak değerlendirdi. Görüştüğümüz kişilerin yarısından fazlası Kosova Meclisi Sözcüsü Ofisi ile alakalı olumlu görüş birliği içeriyor. TDK'nın Başbakan Ofisi ile Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı arasındaki ilişkilerin değerlendirmeleri o kadar da olumlu değildi. Gerçekten görüşülen TDK üyelerinin yarısından fazlası, bu kurumlar ile TDK arasındaki ilişkiyi 'kötü' ya da 'çok kötü' olarak görüyor. TDK ve Başbakan Ofisi arasındaki ilişkiye bakıldığında, katılımcıların memnuniyetsizliği için en çok belirtilen neden, seçilen Başbakan Ofisi temsilcisinin TDK toplantılarına katılmadığı idi.³⁹ TDK ve Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı arasındaki ilişkiyi olumsuz olarak değerlendiren TDK üyeleri, Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı temsilcisinin toplantılara katılmama konusunu gündeme getirdi.⁴⁰

4.2.2 Kurumlar, TDK tavsiyelerine nasıl tepki verir

TDK'nın işleyişini, topluluklar ve Kosova kurumları arasında bir bağlantı olarak daha fazla değerlendirmek için, bu rapor için veri toplamada, TDK'nın farklı kurumlara yaptığı tavsiyelerle ilgili bilgileri ve herhangi bir yanıt ve sonucun izini sürdü.⁴¹ TDK Statüsü uyarınca, TDK'dan bir öneri alan herhangi bir kurum, tavsiyeyi aldıktan sonraki bir ay içinde tavsiyeye veya harekete geçmeme nedenlerine yanıt olarak planlanan ve üstlenilen herhangi bir işlem konusunda TDK'ya yanıt vermekle yükümlüdür.⁴² Raporlama döneminde, TDK, 18 ayrı merkezi ve belediye düzeyindeki enstitüye altı öneriyi sundu (her önerinin ayrıntıları için Ek 1'e bakınız). Bu öneriler aşağıdakilerle ilgili konuları kapsıyordu: Medeni durum belgelerinin verilmesi;

- Sivil hizmetlerde sayısal azınlıktaki topluluklarının istihdam edilmesi;
- Kosova Radyo Televizyonu'nda dil hakları, eşit erişim ve temsilcilik;
- ve eğitime erişim.

Bu altı öneriden TDK sadece önerilerinden biri ile ilgili iki kurumdan⁴³ yanıt aldı. Buna ek olarak dört öneriyle ilgili olumlu gelişmeler kaydedildi. İyileştirmelerin TDK tarafından ortaya atılan kaygıların çoğuyla ilişkili olarak görüleceği olumlu olmakla birlikte öneriye yalnızca bir öneriyle ilgili doğrudan bir yanıt alındığı gerçeği⁴⁴, TDK'nın iyileştirmelerin önerinin bir sonucu olarak yapılmış olup olmadığını anlayamayacağı anlamına gelir. Dahası, TDK önerilerine tepki olmaması, TDK ve kurumlar arasındaki iletişimi artırma açısından iyileştirme için bir alan olduğuna işaret etmektedir.

TDK ile önerilerin gönderildiği kurumlar arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için, bu değerlendirme için veri toplama her bir kurumdaki ilgili kişiye yaklaşmayı içeriyordu. TDK'nın önerileri gönderdiği 18 kurum arasından AGİT altı kurumdan⁴⁵ bilgi alamadı ve geri kalan 12 kurum⁴⁶ için cevaplar karışıkta. Temas kurulan kurumlardan beşinin temsilcileri, kurumun TDK önerilerini aldığı için farkında

³⁸ 2014-2016 kompozisyonu için Kosovalı Karadağ üyeleri için veriler mevcut değildir ve 2016-2018 kompozisyonu için Kosovalı Hırvat üyesi verileri mevcut değildir.

³⁹ 2014-2016 kompozisyonundan Kosovalı Aşkali, Kosovalı Roman ve Kosovalı Sırp temsilcileri ve TGDB temsilcisi, Kosovalı Romanları ve Kosovalı Sırp temsilcileri 2016-2018 kompozisyonundan alıntı yaptı.

⁴⁰ TDK Sekreterliği temsilcisi tarafından, 2014-2016 kompozisyonundan Kosovalı Aşkali, Kosovalı Boşnak, Kosovalı Mısırlı ve Kosovalı Roman temsilcisi ve 2016-2018 kompozisyonundan Kosovalı Aşkali temsilcisi tarafından gösterildi.

⁴¹ TDK görev süresinin bu özelliği, Topluluk Haklarının Korunması Kanununda, Madde 12.12, not 9'da açıkça kapsamaktadır.

⁴² TDK Statüsü Madde 24.2, not 10.

⁴³ TD, Kosova Radyo Televizyon Kurumu ve Sivil Kayıt Kuruluşu'ndan bir yanıt aldı.

⁴⁴ Medeni Sicil Dairesine sunulan tavsiyeler enstitü tarafından üstlenilmiş ve sivil belgelerle ilgili belgelerde bulunan boşluklar giderilmiştir.

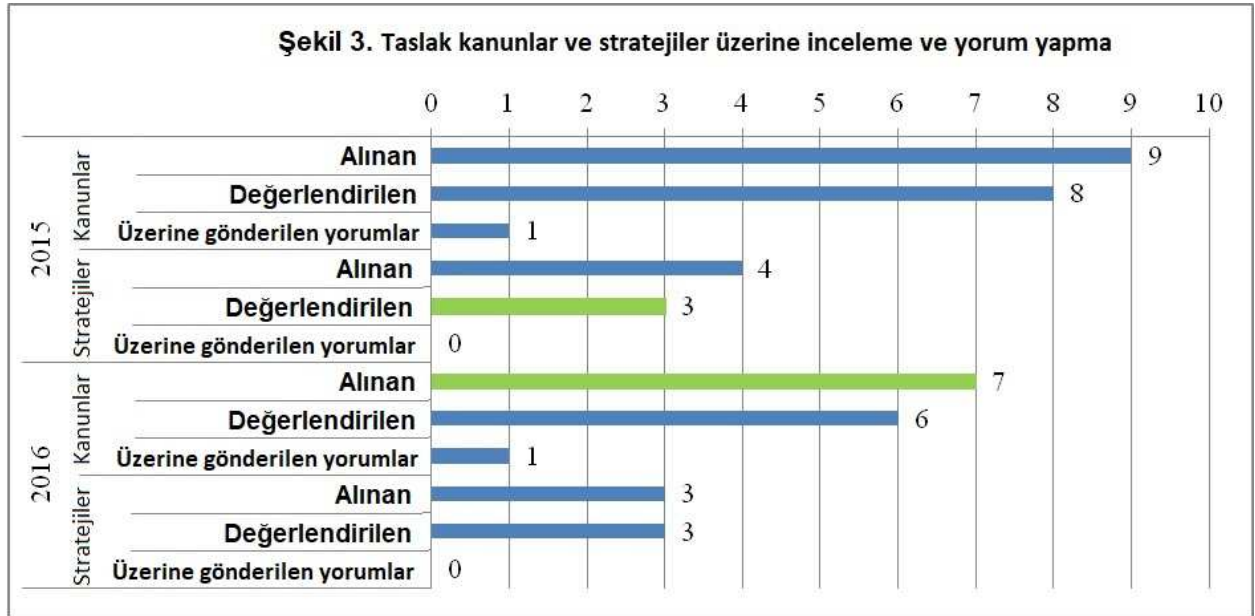
⁴⁵ AGİT, Bakanlık Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (EBTB için iki tavsiyede bulunan) ve Güney Mitroviça Belediyesi'nden bilgi alamadı.

⁴⁶ Yanıtlar: Sivil Kayıt Ajansı, Avrupa Entegrasyonu, Ekonomik Kalkınma, Sağlık ve Ticaret ve Sanayi Bakanlıkları, Priştine, Prizren, İpek, Gilan ve Vuçitrn, Kosova Radyo Televizyon ve Priştine Üniversitesinden alınan yanıtlar.

olmadığını belirtti.⁴⁷ Tavsiyenin alındığını onaylayan altı kişinin hepsi, TDK'nın endişelerini gidermek için olumlu eylemler üstlendiğini bildirdiler.⁴⁸

4.3 Yasama ve politika girişimlerine yorum yapma

Topluluklar ve hükümet arasında düzenli bir alışveriş yapmak için bir mekanizma sağlamanın yanı sıra, TDK'nın başlıca rolü, topluluklara hükümetin hazırlayabileceği mevzuat veya politika girişimleri hakkında erken bir aşamada yorum yapma fırsatı vermektir.⁴⁹ Her takvim yılının başında, yasama gündemi TDK tarafından alındığında, TDK üyelerine dağıtılır, ve üyelerden hangi planlı taslak kanunları ve stratejileri gözden geçirmek istediklerini belirtmeleri istenir. Taslak, TDK tarafından alındığında, herhangi bir yorum 15 gün içinde⁵⁰ sunulmalı ve bir ay içinde ilgili kurumdan gerekçeli bir cevap alınmalıdır⁵¹. TDK çalışmalarının bu yönüne yardımcı olması için TDK Sekreterliği, TDK Statüsü'nde belirttiği gibi yasal tavsiye sağlamalıdır⁵². Mevzuat hakkındaki çalışma grubunun başkanına göre, TDK'nın yasa taslaklarını ve stratejileri zamanında gözden geçirmek için herhangi bir problemi olmadığını belirtti.⁵³ Aşağıdaki Şekil 3, 2015 ve 2016 yıllarında TDK'nın (gözden geçirmeyi planladığılarından)⁵⁴ aldığı, gözden geçirdiği ve yorumladığı yasaların ve stratejilerin sayısını göstermektedir.

Çizelgeler, TDK'nın raporlama döneminde elde ettiği yasa ve stratejilerin hemen hemen tamamını incelediğini göstermektedir. 2015 yılı için bir kanun ve bir strateji alındı ancak TDK tarafından gözden geçirilmedi.⁵⁵ 2016'da bir kanun alındı ancak gözden geçirilmedi.⁵⁶ TDK Sekreterliği'nden

⁴⁷ Aşağıdaki kuruluşlar, TDK tavsiyesi almadığını bildirdi: Avrupa Entegrasyonu Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı ve Gilan ve Vuçitrn belediyeleri ve Priştine Üniversitesi.

⁴⁸ Aşağıdaki kurumlar, TDK tavsiyesine tepki olarak şunları söyledi: Sivil Kayıt Ajansı, Ekonomik Kalkınma Bakanlığı, Priştine belediyeleri, Prizren ve Ipek ve Kosova Radyo Televizyonu.

⁴⁹ Anayasa, Madde 60.3.2, not 8'e bakınız.

⁵⁰ Hükümetin usul kuralları hakkında 9/11 numaralı yönetmeliğe göre, 12 Eylül 2011, [http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Rregullore_e_punes_se_Qeverise_09.2011_\(anglisht\).pdf](http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Rregullore_e_punes_se_Qeverise_09.2011_(anglisht).pdf)

⁵¹ 03 / L-047 Toplulukların ve Kosova'daki Üyelerinin Hakları ve Korunması Hakkında Yasanın 12.12. Maddesine göre, not 9.

⁵² TDK Statüsü Madde 13.2.6, not 10.

⁵³ 2 Haziran 2017, Kıdemli Hukuk Sorumlusu, TDK Sekreterliği Ziyuş Ahmeti ile röportaj.

⁵⁴ Taslakta gecikmelere bağlı olarak mevzuat gündemi ile incelenmek üzere dağıtılanlar arasında sıklıkla tutarsızlıklar vardır. Örneğin, 2015 yılında TDK 18 yasayı gözden geçirmeyi planladı, ancak bunlardan dokuzu incelenmek üzere dağıtıldı ve 2016'da sayı 30, dağıtılan yedi ile karşılaştırıldı.

⁵⁵ Elektronik Kimlik Kartları Taslağı ve Yerel Öz Yönetim Stratejisi taslağı 2016-2026.

⁵⁶ Adalet Akademisi Hakkında Kanun Tasarısı.

alınan bilgilere göre, bu yasaları ve stratejileri gözden geçirememesinin başlıca nedeni, TDK'nın gözden geçirilen yasa ve stratejilerin taslağının 15 gün gibi çok kısa bir süre içerisinde gözden geçirememesiydi, ancak, TDK iki yıllık raporlama döneminde sadece iki belge hakkında yorum sunmuştur. 2015 yılında, TDK sayısal bir azınlıkta yaşayan ve yerinden olmuş kişilere yönelik topluluk hükümlerini içeren Toplumsal Konut Kanunu Tasarısı'nda değişiklik önerileri sundu. Bu yorumlar Çevre ve Mekansal Planlama Bakanlığı tarafından dahil edilmedi ve TDK, yorumların neden dahil edilmediği konusunda Bakanlıktan bilgi almadı. 2016'da, TDK, benzer şekilde sayısal azınlık topluluklarının temsil edilmesine yönelik koruma önlemlerini içeren Kosova Eğitim Teftişi ile ilgili 2004/37 sayılı yasanın değiştirilmesi ve eklenmesine ilişkin önerilen yasa değişikliklerini ve önerilerini gönderdi ve Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'ndan bir yanıt aldı, önerilen kapsamın zaten Sivil Hizmet Kanunu kapsamına girdiğini söyledi. TDK tarafından kaç tane yasanın ve stratejinin değerlendirilmesi ve yorumlanması gerektiği konusunda yasal bir hüküm bulunmamakla birlikte, iki yıldaki değerlendirmelerde sadece iki yasanın yorumlanması, her iki yasadaki yorumları başarılı bir şekilde dahil etmemesi durumunda, bu temel roldeki TDK'nın etkisi raporlama döneminde çok sınırlı olmuştur.

4.4 TDK'nın işleyişini, gücünü ve etkisini arttırmaya yönelik engeller

4.4.1 TDK'daki topluluk temsilcilerinin görüşleri

TDK üyelerinin⁵⁷, TDK çalışmalarının değerlendirmeleri büyük ölçüde olumludur. Görüşülen üyelerin 18'inden 17'si raporlama döneminde TDK ve topluluklar arasındaki iletişimi 'çok iyi' veya 'iyi' olarak değerlendirdi.⁵⁸ Benzer şekilde, 18 TDK üyesinden 11'i TDK üyeleri ve topluluklar arasındaki istişarelerin raporlama döneminde yeterli olduğunu değerlendirmiştir.⁵⁹ Bu süre zarfında TDK tarafından gerçekleştirilen bilinçlendirme ve sosyal yardım faaliyetleri açısından, görüşülen üyelerin 10'u bu çabaları yeterli bulurken sekiz kişi bu çabaları yetersiz olarak değerlendirdi. Görüşülen TDK üyelerinin ezici çoğunluğun görüşlerine göre TDK, toplulukların Kosova kurumlarına yönelik sorunlarını yeterince temsil ettiğini söyledi.⁶⁰ Bu olumlu değerlendirmeler hem belediye meclisi üyeleri hem de sivil toplum temsilcisi dernekleri ve kuruluşlarının temsilcileri tarafından verilen değerlendirmelerden farklıdır. Aşağıdaki Şekil 4'te, TDK üyeleri tarafından işleyişinin iyileştirilmesi ve TDK'nın gücünün ve etkisinin artırılması için gösterdikleri engellerin ana hatları gösterilmektedir.

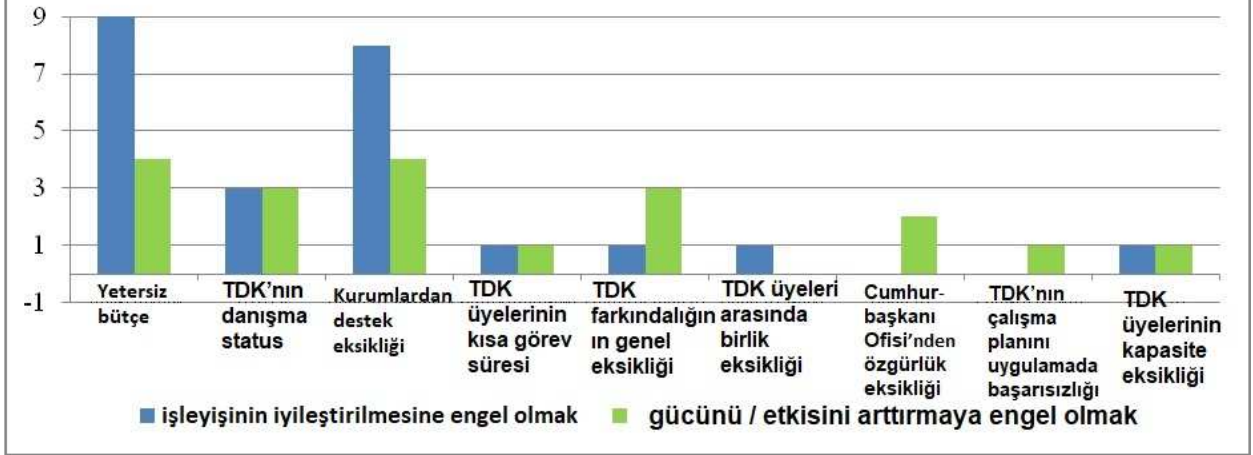
⁵⁷ 2014-2016 kompozisyonu için Kosovalı Karadağ üyeleri için veriler mevcut değildir ve 2016-2018 kompozisyonu için Kosovalı Hırvat üyesi verileri mevcut değildir.

⁵⁸ Katılımcıların iletişimi 'çok iyi' olarak değerlendirdikleri yedi, 'iyi' on, 'kötü' bir, 'çok kötü' sıfır.

⁵⁹ Katılımcılar, TDK üyeleri ve topluluklar arasındaki istişareleri 'yeterli' olarak değerlendiriyorlar 11, 'yetmiyor' altı, 'hiç' bir kişi.

⁶⁰ Katılımcılar, TDK'nın toplulukların yüz yüze kaldığı sorunların Kosova kurumlarına 'yeterince' gösterildiğini değerlendiriyor: on iki, 'yetmiyor': dört.

Şekil 4. TDK'nın işleyişini ve etkinliğini iyileştirmek için önündeki engeller hakkında üyelerin görüşleri (toplum temsilcileri)

TDK'nın karşılaştığı engeller hakkında açık uçlu bir soru sorulduğunda, TDK üyeleri tarafından en çok belirtilen konular, TDK bütçesinin yetersiz⁶¹ olması ve TDK'nın kurumlardan yüksek derecede destek alamaması (18 TDK üyesinden dokuzu bu konuların her birinin TDK'nın işleyişini iyileştirmekte engel olarak belirtti). TDK'nın halihazırda TOT'lar için bütçe tahsisatı bulunmamaktadır. TDK Sekreterliği, Maliye Bakanlığı'na ve Başbakanlık Ofisine, ayrıca Meclis Bütçe Komisyonu'na bir talep gönderdi, ancak henüz cevap alamadı.⁶²

TDK'nın yürütme yetkisine sahip olmadığı bir danışma organı olarak statüsü, mekanizmanın işleyişini iyileştirmede bir engel olarak belirtildi. Topluluklarla ilgili meselelerin Kosova kurumları tarafından dikkate alınması açısından TDK üyelerinin TDK'nın gücünü ve etkisini nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda, görüşülen üyelerin çoğu olumsuz bir yanıt verdi; onların görüşüne göre TDK'nın gücü ve etkisi zayıf ya da çok zayıf olduğunu belirtti.⁶³ En sık belirtilen engeller, Kosova kurumlarından (kurumların TDK tavsiyelerini dikkate almamanın yanı sıra), hem Kosova kurumlarında hem de daha geniş bir toplulukta mekanizma hakkında genel bir bilinç eksikliği olmak üzere destek eksikliği idi.

4.4.2 TDK'daki kurumları temsil eden daimi üyelerin görüşleri

TDK'da kalıcı üyeliği bulunan dört kurumun temsilcileri tarafından TDK çalışmalarının değerlendirilmesi daha kritikti. Mekanizmanın işleyişini ve etkisini artırmanın önündeki engeller hakkında açık uçlu bir soru sorulduğunda, TDK'nın gücü ve etkisi çoğunlukla yasal bir çerçevede perspektifinden güçlü olarak değerlendirilirken⁶⁴, bu kurumların temsilcileri kendi topluluk temsilcilerine daha fazla ağırlık verdiler. Yanıtlayan kişiler, özellikle, üyelerin kapasitelerinin, taahhütlerinin, görevlerini üstlenmek için yeterli olmadığını ve üyelerin siyasi üyeliklerinin çalışmalarına müdahale edebileceğini belirtti.⁶⁵ Topluluk temsilcileri tarafından gündeme getirilen

⁶¹ Kosova bütçesine göre, TDK için toplam bütçe 2015 yılında 87.036 Euro ve 2016'da 84.341 Euro'dur (2015 - <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10606>, 2016 - <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=11324>, 20 Eylül 2017'de erişildi).

⁶² TDK ayrıca, üyeleri tarafından üstlenilen topluluklar ve sosyal yardım faaliyetleri ile ilgili projeler için Norveç Büyükelçiliğinden ek fonlar aldı. 2017 için maaşlar için TDK Sekreterliği için (43.000 €) artı TDK'nın kendisinin işleyişi için 43.000 € olan bir bütçe tahsisi var, bunların yüzde 50'si üyeler için ödenek harcıyor.

⁶³ Topluluklar konusundaki sorunların Kosova kurumları tarafından "çok güçlü" olarak kimse, "güçlü" olarak altı, "zayıf" olarak dokuz, "çok zayıf" olarak üç dikkate alınması açısından TDK'nın gücünü / etkisini değerlendiren katılımcılar.

⁶⁴ Başbakanlık Temsilcisi, Başbakan Hukuk İşlerinden Sorumlu Büro temsilcisi, Başbakanlık Temsilciliği temsilcisi, TGDB temsilcisi.

⁶⁵ Cumhurbaşkanlığı Ofisi Temsilcisi, Başbakan Hukuk İşleri Ofisi temsilcisi.

aynı endişelerden bazıları, TDK üyelerinin kısa görev süreleri⁶⁶, TDK'nın danışma statüsü⁶⁷ ve kurumlardan destek eksikliği de dahil olmak üzere bu temsilciler tarafından ayrıca belirtildi.⁶⁸ Bununla birlikte, TDK'ya seçilen üyelerinin çoğunluğu böylece dört yıl TDK'da hizmet vererek, iki dönem görev üstlenmiş bulunmakta.⁶⁹ TDK ve topluluklar arasındaki iletişim yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler ve TDK üyeleri tarafından toplulukların istişaresi daha olumlu geçti: Dört katılımcıdan üçü bu iletişim düzeylerini 'iyi' veya 'çok iyi' olarak değerlendirdi.⁷⁰

5. SONUÇLAR

TDK ve üyelerin temsil ettiği topluluklar arasındaki bağlantılar bağlamında, bu araştırma bulgularının, belediye düzeyindeki topluluk temsilcileri arasındaki farkındalık düzeylerinin genellikle düşük olmasıdır. Bu düşük farkındalık seviyeleri, TDK tarafından yeterli kapsamın bulunmadığını ve toplulukların mevzuata, kamu politikalarına ve topluluklarla alâkalı programlara ilişkin düzenli istişarelerinin olmadığını göstermektedir. Yapılan görüşmelerden genel olarak görüş birliğine varılan sonuç, TDK bütçesinin bu tür sosyal yardım faaliyetlerini veya istişareleri yapmak için yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Bu eksikliğin sonuçları çok yönlüdür. Düzenli istişareler olmaksızın, TDK, bu mekanizma ile ele alınması gereken toplulukların karşılaştıkları sorunların yeterli bir duyguya sahip olamaz. Topluluklar bu mekanizmanın farkında değilse, topluluk üyeleri tarafından TDK temsilcilerine artırılan konuların örnekleri daha az görülür ve daha sonra TDK tarafından Kosova kurumlarına az sayıda konu getirilir. Değişimin olmaması mekanizmanın bir bütün olarak etkisinin azaltılmasına katkıda bulunur. Bu nedenle, TDK, topluluk temsilcilerinden mevzuata, kamu politikalarına ve topluluklarla alâkalı programlara ilişkin yorumlar elde etmek için daha fazlasını yapmalıdır. Daha temel bir seviyede, TDK bilincinin eksikliği, TDK üyelerini aday gösterebilen akredite edilmiş kuruluşların listesinin kapsamlı olmadığı anlamına gelir. Üyeler için daha az seçenek, TDK'nın toplumlarını yeterince temsil eden ve bu mekanizmanın potansiyelini tam olarak gerçekleştirme gereken görevleri üstlenme kapasitesine sahip topluluk temsilcilerinden oluşma olasılığını azaltır. Yoksul toplumsal cinsiyet dengesi, ek olarak, kadınların karşılaştıkları meselelerin TDK tarafından yeterince tartışılması ve ele alınma ihtimalinin azalması anlamına gelmektedir.

TDK ve Kosova kurumları arasındaki bağlantıyı değerlendirmek açısından, TDK'ya daimi üyeliği bulunan kurumları temsil eden üyelerin atanması ve katılımıyla ilgili konular, TDK'nın bu kurumlardaki etkisini zayıflatmaktadır. Dahası, TDK tarafından bir öneri aldığı kurumlar tarafından göreceli olarak düşük tepki oranı, TDK ve kurumlar arasındaki işbirliğinin iyileştirilmesine yönelik bir alan olduğuna işaret etmektedir.

Taslak mevzuat konusunda erken aşamada yorum yapma konusundaki TDK rolü açısından, bu raporun olumlu bir bulgusu, TDK'nın gözden geçirmeyi planladığı yasa ve stratejilerin çoğunu gözden geçirdiği yönündedir. Bununla birlikte, verilen çok az sayıda yorum, TDK'nın bu konudaki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçların ışığında, TDK kapasitelerinin güçlendirilmesi gerektiği görülmektedir. AGİT, karşı karşıya olduğu zorluklarla mücadelede TDK 'ya destek vermeye ve ayrıca üyelerinin raporun ana hatlarıyla belirtilen belirli konulardaki kapasitelerini artırmaya kararlı olmaya devam edecektir.

⁶⁶ TGDHÇK temsilcisi

⁶⁷ TGDB temsilcisi

⁶⁸ TGDB Temsilcisi, Başbakanlık Temsilcisi, Başbakanlık Hukuk Bürosu temsilcisi.

⁶⁹ TDK Sekreterliği temsilcileri ile röportaj;

⁷⁰ Cumhurbaşkanı Ofisi temsilcisi, Başbakanlık Temsilciliği 'Çok iyi', TGDB temsilcisi 'iyi'.

6. TAVSİYELER

Cumhurbaşkanı Ofisine

- TDK'nın yıllık bütçesinin, TDK Statüsünün 26.3 maddesinde listelenen her noktaya (yalnızca Sekreterliğin ve toplantıların işleyişi ile ilgili asgari maliyetlerin değil) etkin biçimde çalışmasını sağlamak için yeterli olduğundan emin olun.

TDK'dan yasa taslağına bir öneri veya yorum alan kurumlara

- TDK'nın Statüsü'nün 24. Maddesinde, Topluluklar Yasası'nın 12(12) maddesinde ve Hükümetin Usul Kuralları'nın 70. maddesinde belirtildiğı gibi, TDK'nın, bir ay içinde, öneriye uygun olarak planlanan ve gerçekleştirilen eylemi veya eylemde bulunmamak için temel oluşturan gerekçeli bir cevap aldığından emin olun..

TDK Sekreterliğine

- TDK Statüsü'nün 24. maddesinde belirtildiğı gibi, TDK'nın mantıklı bir yanıt aldığından emin olmak için bir öneri gönderilen veya taslak mevzuata yorum getiren belirli kurumlarla irtibat kurmak;
- Mevzuat taslağına, yorumların yeterli bir şekilde incelenmesini ve hazırlanmasını sağlamak için tüm TDK üyelerine zamanında dağıtılmasını sağlayın;
- Hükümet dışı derneklerin ve topluluk örgütlerinin kayıt altına alınması için akreditasyon süreci hakkında bilgiyi kamuoyuna tanıtmak ve dağıtmak için alınacak tedbirler de dahil olmak üzere (Statünün 13.2.3. Maddesinde belirtildiğı gibi) akreditasyon ve adaylık usullerinin yeterli bir şekilde uygulanmasını sağlamak. Akredite edilmiş kuruluşların ve derneklerin sayısının artırılması ve bu sayede topluluk temsilciliğinin artırılması, özellikle de kadınların teşvik edilmesi;
- TDK'nın mevzuat taslağı üzerine yorum yapma kapasitesini destekleyin (Statünün 13.2.6. maddesinde belirtildiğı gibi) yeni TDK üyelerine kapasite geliştirmeyi organize ederek ve yasama tasarısı üzerinde nasıl yorum yapacakları hakkında toplumsal cinsiyete duyarlı yasama üzerine bir bileşen de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet perspektifini sürece entegre edebilmek için hem erkekler hem de kadınlar kapasitesini arttırın;
- Statünün 13.2.5 maddesinde belirtildiğı gibi, sosyal yardım faaliyetlerini destekleyin ve TDK'nın görünürlüğünü teşvik edin.

TDK üyelerine

- Çok sayıda azınlığa mensup topluluk üyelerinin önemli bir kısmının yaşadığı, belediyelerde, TDK'nın rolü ve sorumlulukları üzerine düzenli olarak sosyal yardım ve bilinçlendirme faaliyetleri üstlenmek ve bu tür faaliyetlerin hem erkekleri hem de kadınları hedef aldığı ve cinsiyete ilişkin kaygıların önemli olduğunu garanti altına almak başlangıç planlamasının bileşenidir;
- Taslak yasamaya ilişkin yorumların zamanında yapıldığından ve sunulduğundan emin olun.

TDK'da daimi sandalyeye sahip olan kurumlara

- Kurumun daimi bir temsilcisini TDK'ya atamak;
- TDK toplantılarına düzenli devamlılığı ve katılımı sağlamak.

Ek1. Kurumlara gönderilen tavsiyeler

Mesele / Hukuk	Tavsiyenin gönderildiği kurum / kuruluş	Kurum/ kuruluşlardan gelen cevap	Sonuçları n TDK değerlendirmesi	Öneri kurum / kuruluşlar tarafından dikkate alındı mı?	Kurum / kuruluşlar tarafından alınan önlemler
Medeni durum belgelerinin düzenlenmesi / dil hakları (dil in yerel düzeyde resmi dil olduğu belediyelerde, Türkçe ve Boşnakça dilinde belge düzenleyen formlar yok).	Sivil Kayıt Ajansı	X	Sivil Kayıt Ajansı uygun önlemleri aldı ve 2015'te Konsey'in önerisi üzerine konuyla ilgili bir çözüm önerdi.	✓	Sivil Kayıt Ajansı (SKA), 5 Haziran 2015 tarihinde, sivil kayıt ile ilgili tüm form ve belgeler incelemek amacıyla bir çalışma grubu topladı. Bulunan boşluklar, TDK'nin önerileri uyarınca tüm kimlik kartlarını veren bilgisayar sisteminde düzeltildi ve değiştirildi.
Çoğunluk olmayan toplulukların üyelerinin kamu hizmetinde istihdam edilmesi/Sivil Hizmet Kanunu'nun uygulanması (merkezi düzeyde kamu hizmetlerinde sayısal azınlıkta toplulukların temsilciliğini düzenlemesi).	Avrupa Entegrasyonu Bakanlığı	X	Bazı Bakanlarda herhangi bir iyileşme sağlanamadı	X	Hiçbir işlem yapılmadı
	Adalet Bakanlığı	X		<i>Bilgi bekleniyor</i>	<i>Bilgi bekleniyor</i>
	Ekonomik Kalkınma Bakanlığı	X		✓	Bakanlık, 2016'da çoğunluk olmayan topluluklardan 18 katılımcıyı görevlendirdi.
	Maliye Bakanlığı	✓		<i>Bilgi bekleniyor</i>	<i>Bilgi bekleniyor</i>
	Dışişleri Bakanlığı	X		<i>Bilgi bekleniyor</i>	<i>Bilgi bekleniyor</i>
	Sağlık Bakanlığı	X		X	Hiçbir işlem yapılmadı
	Ticaret ve Sanayi Bakanlığı	✓		X	Hiçbir işlem yapılmadı
Belediye düzeyinde Dillerin Kullanımı Yasası'nın Uygulanması.	Priştine Belediyesi	X	TDK üyelerinde n gelen bilgilere göre, önerilerin sunulması	✓	Belediye, tercüme birimini yeniden yapılandırdı ve belediye, sırpça ve türkçe dillerinin kalıcı olarak kullanılması nı sağlamak için ofiste dil yasalarını

			ndan sonra, ilgili belediyeler iyileştirmeler yapmış, ancak yeterli olmamıştır.		nasıl uygulayacağına dair açık talimatlar verdi. Belediye tarafından alınan önlemler şunlardı: Geçmişte tercüme edilmeyen belediye başkanının aldığı kararlarını da içeren belediye belgelerinin sirpçaya tercüme edilmesi. Ek olarak, simültane tercüme geliştirildi ve belediye web sitesinin düzenli tercüme edilmesi.
	Prizren Belediyesi	X		✓	Belediye başkanının protokol bürosu, türkçe ve boşnakça dillerinin kalıcı olarak kullanılmasını sağlamak için, halihazırda uygun tedbirleri ve eylemleri üstlendiği için, TDK'dan alınan tavsiyeye yazılı olarak cevap vermediklerini belirtti.
	Ipek Belediyesi	X		✓	Bir tercüman görevlendirildi ve belediyenin resmi belgeleri tercüme edildi. Belgelerin çoğu belediye web sitesinde yayınlandı. Belediyenin tüm resmi toplantılarında çeviri sağlandı.
	Güney Mitroviça Belediyesi	X		<i>Bilgi bekleniyor</i>	<i>Bilgi bekleniyor</i>
	Gilan Belediyesi	X		X	Hiçbir işlem yapılmadı
	Vırtın Belediyesi	X		X	Hiçbir işlem yapılmadı
KRT'da Kosovalı Goran ve Kosovalı Hırvat toplulukları için medya alanının gözden geçirilmesi.	KRT Yönetim Kurulu ve Müdür	X	KRT Genel Müdürü, Goran topluluğun a yönelik bir program yayınlama kararı verdi ve iki	✓	Kosova Hırvat topluluğu için süreç devam ederken, özellikle Kosovalı Goran topluluğu ile ilgili öneriler uygulanmaya başlandı.

			kişilik personeli eğitti ancak program yayınlanmaya henüz başlamadı. Hırvat topluluğu ile ilgili olarak, belirgin bir eylem yapılmadı.		
Türk ve Boşnak toplumundan gelen öğrencileri için ders kitaplarının kullanılmasını.	Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı	X	EBTB öğrencilere okul kitapları sunmak için girişimlerde bulunmasına rağmen, bu topluluklara ağıt öğrenciler için hazırlanan birkaç ders kitabı hala eksik.	<i>Bilgi bekleniyor</i>	<i>Bilgi bekleniyor</i>
Priştine Üniversitesi'nde çoğunluk olmayan topluluklardan öğrenci kaydı için kontenjanlar.	Priştine Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı	X	EBTB olumlu önlemlerin uygulanması için bir İdari Talimat yayımlamıştır.	X <i>Bilgi bekleniyor</i>	Hiçbir işlem yapılmadı <i>Bilgi bekleniyor</i>

TOPLULUKLAR
DANIŞMA
KONSEYİ'NİN
PERFORMANSI
VE ETKİSİ

2015-2016